

Art et marges musée-museum,
rue Warin, 314, Hoogstraat, Bruxelles 1000/Brussel
02 353 94 60, artetmarges.be
éditeur responsable, verantwoordelijke
uitgeverster: Coïne De Rymsmaeker
Design D&A-L

Le Art et marges musée est une initiative de la COCCO,
avec le soutien de La Fédération Wallonie-Bruxelles,
La Ville de Bruxelles, le CPAS de Bruxelles, Ricoh, Sigma,
Musigt, Invisita Art, Le Parlement de la Fédération
Wallonie-Bruxelles et La Loterie Nationale,
en collaboration avec VISIT.Brussels.

N'APPRELEZ PAS ÇA ART BRUT

06.04.23—
21.04.24

PERSDOSSIER

ART ET MARGES MUSÉE MUSEUM

INHOUD

Persbericht	5
Highlights #1	6
Noem het geen Art brut	10
Selectie uit de collectie van het ART ET MARGES MUSEUM	12
40 jaar (of bijna) posters	16
Martha Grünenwaldt	18
De reserve	19
Een speelse en educatieve ervaring	19
Rariteitenkabinet	21
Alle kunstenaars	21
Het ART ET MARGES MUSEUM	22
Praktische info en contact	23

NOEM HET GEEN ART BRUT

06.04.2023—21.04.2024

Als een K-Way uit de jaren 1980 keert het ART ET MARGES MUSEUM zichzelf binnenstebuiten en ontvouwt een waaier van kleuren en vormen waarvan niemand het bestaan vermoedde! Helemaal onderaan staat een waarschuwing van Jean Dubuffet, de uitvinder van de art brut: "Zoek een andere benaming". De brief dateert uit 1984. Met deze terminologische kwestie begon Art en marge zijn zoektocht naar kunst die floreert aan de zijkant. Sindsdien is de vereniging uitgegroeid tot het ART ET MARGES MUSEUM. Hoe groeide de collectie, hoe evolueerden de ambities en de context, gevuld met alle namen die ontstonden uit de ban van Dubuffet? Enkele antwoorden zijn te vinden in deze tentoonstelling, die in de loop van het jaar zal evolueren.

Het ART ET MARGES MUSEUM neemt u graag mee voor een duik in zijn reserves, dankzij werken die door de invloed van mode en smaak naar de achtergrond waren verdwenen, serveert u zijn nieuwe ontdekkingen op blaadje en stelt de marge in vraag, met de hulp van kunstenaars uit de hedendaagse scene die resoluut experimenteren met de grenzen van art brut. Oeps! Noem het geen art brut, zei hij!

HIGHLIGHTS

06.04.2023—02.07.2023 Francis Goidts | Executive Master Food Design ARBA ESA

06.07.2023—05.11.2023 Adalberto Colarelli | Shen Özdemir

09.11.2023—28.01.2024 Margot | Pratique de l'exposition ESA Saint-Luc Bruxelles

08.02.2024—21.04.2024 Norbert Moutier | Éric Croes

(Let op: het museum is tussen deze periodes gesloten voor montage)

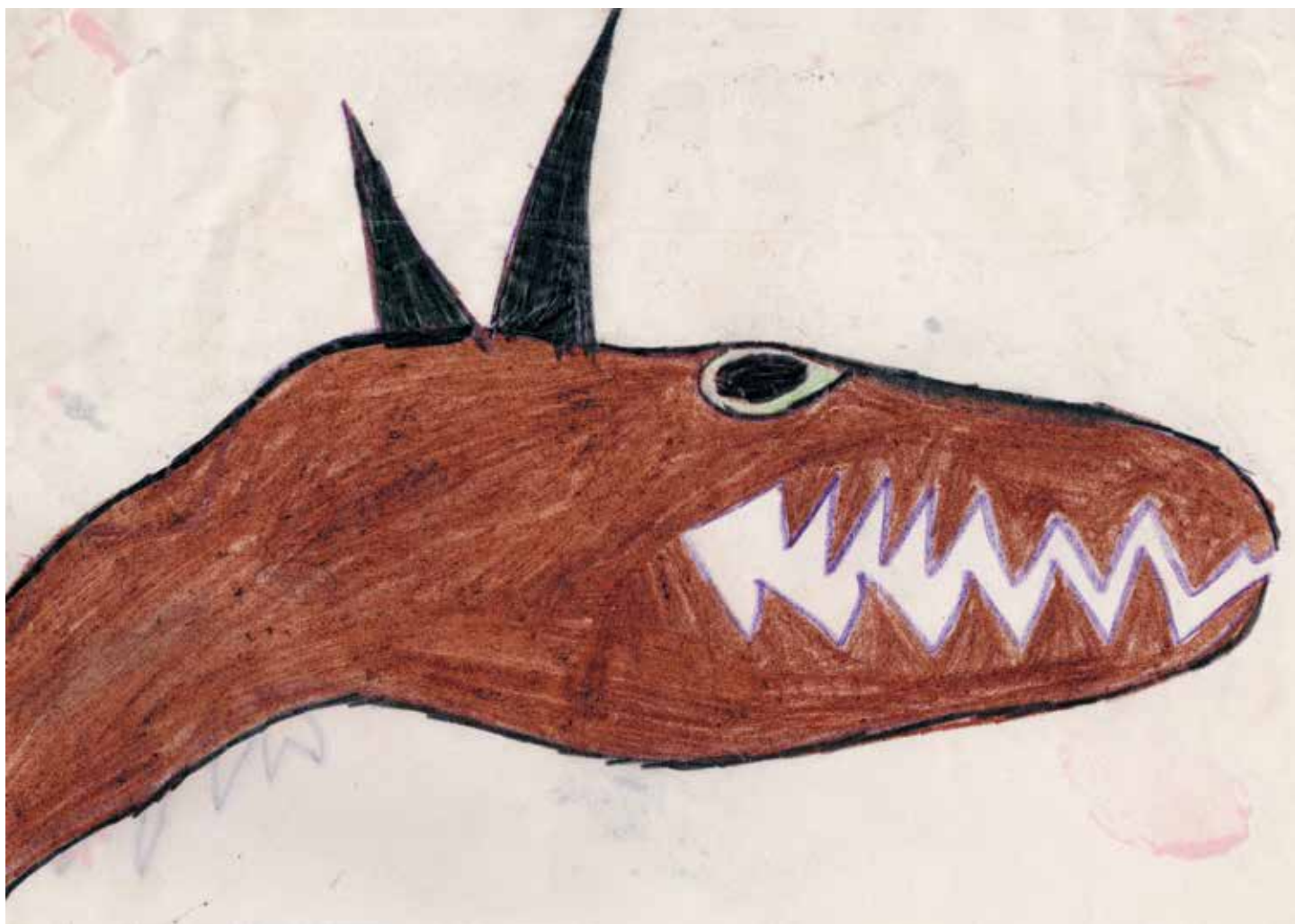
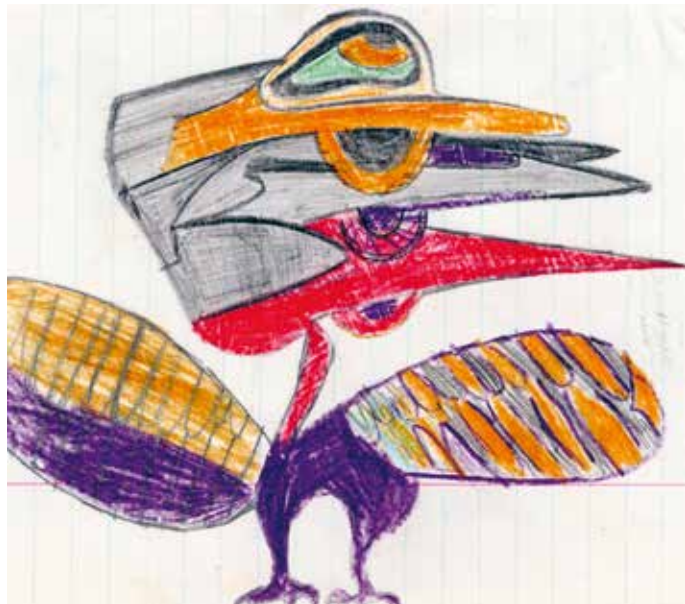
HIGHLIGHTS #1

06.04.2023–02.07.2023

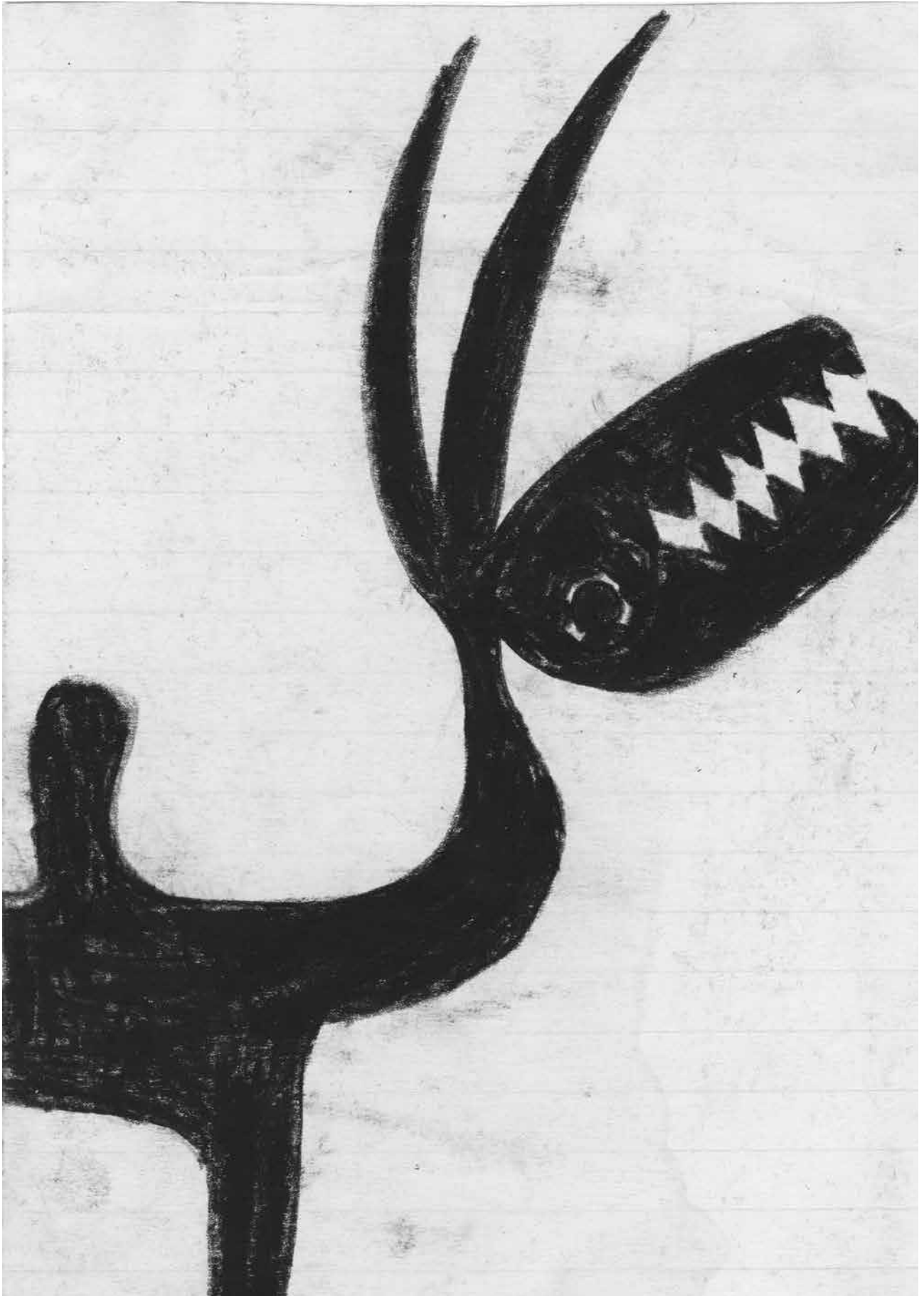
FRANCIS GOIDTS

In 2022 publiceert La Mulette een boek met de tekeningen van een tienjarig kind. Deze zijn van Francis GOIDTS (1952-2014) uit Namen. Het was een artikel dat in december 2022 op rtbf.be werd gepubliceerd en ondertekend door Xavier ESS dat het boek en de werken onder onze aandacht bracht. Wij hebben vervolgens contact opgenomen met Bruno GOIDTS, de broer van de auteur van deze tekeningen, die verantwoordelijk was voor de publicatie ervan.

Het is niet onze gewoonte kindertekeningen te tonen, die zijn altijd weggehouden van de Art brut door Jean DUBUFFET. Maar de kracht van het bestiarium van Francis GOIDTS sprak ons onmiddellijk aan en wij besloten deze werken tentoon te stellen, waarvan de verontrustende esthetiek een getrouwe vertaling zou zijn van de schadelijke sfeer die volgens de oudere broer in het gezin heerste. De tekening fascineert evenzeer als het belang ervan in zijn ogen. De broer is vastbesloten te voorkomen dat het werk in de vergetelheid raakt (zie zijn voorwoord bij Fictions d'artistes. Tekeningen van Francis Goidts, uitgegeven door La Mulette, 2022).

Aloïse Corbaz door EXECUTIVE MASTER FOOD DESIGN ARBA ESA

Frédérique Scarnière
Marine Duqué
Marianne Bosco
Géraldine Rousseau
Joachim Wauquier
Clarisse Floch

Het ART ET MARGES MUSEUM plaatst graag de gevoelens van de bezoeker in het middelpunt van de museumervaring en onderzoekt de zintuigen zonder zich te beperken tot het visuele. Het was belangrijk dat dit aspect van ons werk in deze tentoonstelling, die een getrouwe afspiegeling is van de identiteit van onze plaats, naar voren kwam.

Met dit in gedachten namen we contact op met de ARBA ESA Executive Master Food Design. We stelden de studenten een selectie van werken voor, waaruit zij een meesterwerk uit onze collectie kozen: een tekening van Aloïse CORBAZ. Ze wijdden een altaar aan haar met gedroogd fruit - dat doet denken aan haar ambachtelijke methode om kleuren te creëren door bloemen en voedingsmiddelen te pletten - en probeerden zich voor te stellen hoe het werk zou kunnen smakendoor siropen te ontwikkelen die bezoekers kunnen proeven.

NOEM HET GEEN ART BRUT

Dat was ongeveer wat Jean Dubuffet in 1984 schreef naar Françoise Henrion, de oprichtster van 'Art en marge', waaruit later het ART ET MARGES MUSEUM zou ontstaan. De Franse schilder wilde immers niet dat initiatieven na het zijne de term zouden gebruiken om te verwijzen naar kunst door autodidacten, al dan niet verzameld in de geestelijke gezondheidszorg.

Zijn verbod lijkt vandaag lang geleden en onschuldig. Toch halen we het als een historische knipoog (40 jaar geleden!) uit ons archief, bij wijze van opening van deze tentoonstelling waarin het ART ET MARGES MUSEUM zich vastberaden helemaal blootgeeft. Deze expo besteedt aandacht aan zijn verzamelwerk, aan de manier waarop het werk tentoonstelt, conserveert, aan onderzoek en bemiddeling. De waarschuwing uit het verleden is ook een vorm van provocatie die ons uitnodigt het nut van categorieën in twijfel te trekken, een houding die sinds de oprichting in 2009 centraal staat in het werk van het ART ET MARGES MUSEUM.

SECRÉTARIAT DE JEAN DUBUFFET

51 RUE DE VERNEUIL, PARIS 7, 222.81.50

le 5 mars 1984

Madame Françoise Henrion
1, avenue Van Kerm
1170 Bruxelles

Belgique

Chère madame,

Comme vous le savez sans doute la collection de l'Art brut est maintenant à Lausanne et je n'y prends plus qu'une part lointaine, la gestion en étant assurée par M. Michel Thévoz.

Mais me vient la pensée qu'avant de fonder à Bruxelles un organisme pour la présentation au public d'œuvres de cette sorte il faudrait d'abord en avoir et où allez-vous les trouver ? Elles sont fort rares.

Il y a toujours à craindre que soient présentées sous le nom d'art brut des œuvres qui ne sont pas de même nature que celles présentées par la collection qui a pris le nom d'Art brut et qu'il en résulte pour le public une confusion. Pour cette raison il faut que ce nom demeure réservé à la collection de l'Art brut de Lausanne et ne soit pas utilisé par ailleurs. Il vous faudra trouver une autre désignation.

Mon mauvais état de santé m'oblige à vivre reclus et ne me permet pas de recevoir, pour le moment, des visites. Je vous demande de m'en excuser.

Veuillez bien croire, chère madame, à mes sentiments de sympathie.

Jean Dubuffet

Jean Dubuffet

SELECTIE UIT DE COLLECTIE VAN HET ART ET MARGES MUSEUM

De samenstelling van de collectie van het ART ET MARGES MUSEUM vindt haar oorsprong in 1983. Anne-Marie POTVLIEGE, tentoongesteld in deze ruimte, was één van de eerste kunstenaars die getoond werd door Art en marge, het Onderzoeks- en Verspreidingscentrum dat het ART ET MARGES MUSEUM zou worden. Sindsdien heeft de instelling 40 jaar hedendaagse creatie verzameld, waarbij de smaak van de dag niet noodzakelijkerwijs de smaak van morgen is... De laatste jaren heeft de blik op onze collecties vaak geleid tot de meest verfijnde geschriften, waarbij Art brut zijn rechtvaardiging vindt in zijn gelijkenissen met het conceptuele kunstwerk. In een tijd waarin kleur en materie worden gerehabiliteerd, bieden wij u een selectie van de meest wemelende werken in onze reserve, met als tegenwicht soberder werken die uit een andere tijd lijken (en dat ook zijn).

12

M. OSTER, mixed media, coll. ART ET MARGES MUSEUM

A. BORGHI, mixed media, coll. ART ET MARGES MUSEUM

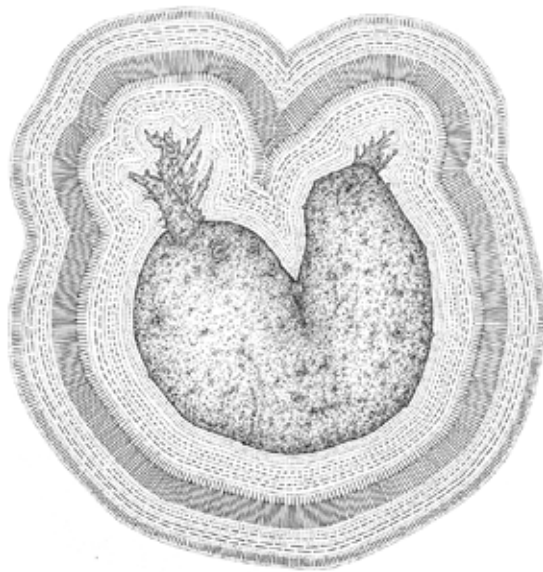

Duhem
Paul

P. DUHEM, gouache op papier, coll. ART ET MARGES MUSEUM

S. PAILLARD, inkt op papier, coll. ART ET MARGES MUSEUM

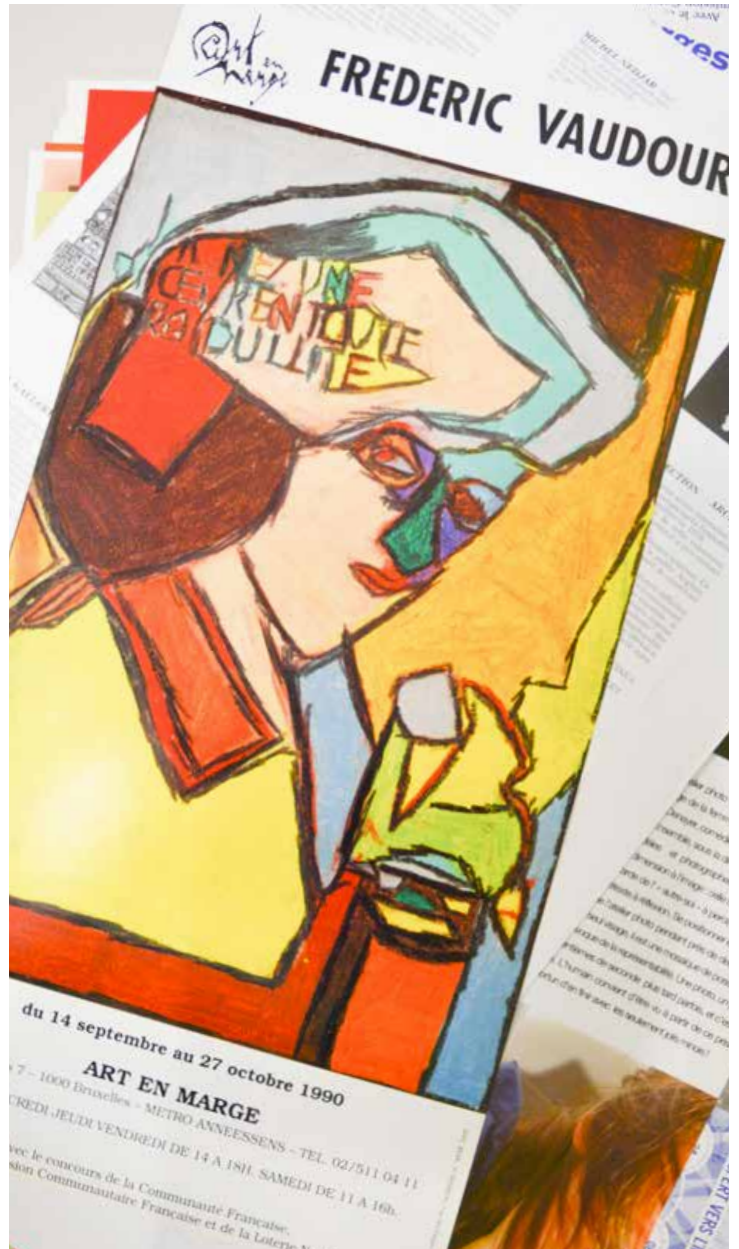
A.-M. POTVLIEGE, viltstift op papier, coll. ART ET MARGES MUSEUM

40 JAAR (of bijna) POSTERS

Van de Maagdenstraat, de eerste plaats van het Centre de Recherche et de Diffusion Art en marge (van 1986 tot 1992), tot de Hoogstraat (vanaf 2001), via de Cellebroersstraat (van 1996 tot 2001) : 38 jaar tentoonstellingen via hun affiches!

Deze vier decennia werden niet alleen gekenmerkt door verhuizingen. Ze hebben ook drie generaties vrouwen elkaar zien opvolgen.

Françoise HENRION richtte de vereniging op in 1983, toen ze met enthousiasme de krioelende wereld van de artistieke ateliers in de sector van de gehandicapten en de geestelijke gezondheidszorg ontdekte (die zich op dat moment snel uitbreidde in België). Carine FOL volgde haar op in 2002. Zij werkte met de vereniging samen in 1996, toen zij artistiek directeur was van de Botanique. Van oorsprong een specialiste van Dubuffet, schreef ze in 2012 een doctoraatsthesis over de erkenning van Art brut «De l'art des fous à l'art sans marges». Onder haar impuls is het Onderzoekscentrum het ART ET MARGES MUSEUM geworden. Wij zijn in 2009. In 2012 volgt Tatiana VERESS haar op. Zij organiseert tentoonstellingen waarin de beleving van de bezoeker centraal staat en laat het nog prille museum zich tot op heden ontwikkelen. Zij wordt momenteel vervangen door Coline DE REYMAEKER, die de huidige tentoonstelling samenstelt. Een tentoonstelling die in de achteruitkijkspiegel kijkt om zichzelf beter in de toekomst te projecteren. Ze zegt op een denkbeeldige manier: «het ART ET MARGES MUSEUM is als die tiener die opgegroeid is en te kleine kleren draagt»... Wat zal het adres zijn dat op onze volgende posters staat?

M. GRÖNNWALDT, potlood op papier, coll. ART ET MARGES MUSEUM

MARTHA GRÜNENWALDT (1910-2008)

Martha GRÜNENWALDT is vereerd met deze ruime selectie, die slechts een klein deel van haar overvloedige productie weergeeft. Op 70-jarige leeftijd duikt ze in een artistiek universum, dankzij de kleurpotloden van haar kleinkinderen en de affiches, brochures en verpakkingen die zij in huis vindt. Eerst gebeurt dat in het geheim in haar kamer, daarna aan de keukentafel.

Martha GRÜNENWALDT ontwikkelt een hele wereld waarin vrouwenfiguren de centrale rol krijgen. Naargelang haar beeldend werk evolueert, gaat zij die vrouwenportretten aanvullen met versieringen. Uiteindelijk worden ze helemaal bedolven onder de planten, dieren en architecturale motieven. In die overvloed van vormen en kleuren vindt men hier en daar nog vrouwenogen terug, die omgevormd worden tot decoratieve elementen.

Haar omgeving is verbaasd en maakt zich vrolijk over deze nieuwe activiteit waarop oma zich zoveel overgave stort. Maar dan trekt haar werk de aandacht en wordt het aan het grote publiek getoond. In 1987 wijdt Art en marge zijn eerste grote tentoonstelling aan haar werk. En nu maken haar werken deel uit van de meest vooraanstaande privé- en publieke verzamelingen van Art brut over heel de wereld.

M. GRÜNENWALDT, gouache op papier, coll. ART ET MARGES MUSEUM

DE RESERVE

De opslagruimte van het ART ET MARGES MUSEUM, waar de meer dan 4.000 werken van de collectie worden bewaard, bevindt zich onder uw voeten. Het beslaat dezelfde oppervlakte als de verdieping waarop u zich bevindt, maar dan in de kelder. Terwijl we ons museumwerk meestal in dienst stellen van tentoonstellingen. NOEM HET GEEN ART BRUT staat in dienst van het museumwerk. Door in de tentoonstellingsruimte een studieruimte te creëren voor de werken uit onze collectie worden de bezoekers niet alleen bewust gemaakt van dit schaduwwerk, maar komt er ook ruimte vrij in ons depot voor een betere organisatie.

In deze tentoonstelling hebben we ons niet beperkt tot het tonen van reeds bekende werken. We hebben werken uit de kelder gehaald die ons verrasten en waarover we meer wilden weten. Ze zullen hier in de loop van de tentoonstelling onderzocht worden. Dank u om de collectiebeheerder niet te voeden ;-)!

EEN SPEELSE EN MEDITATIEVE ERVARING

19

Het museum als schuilplaats... We wilden deze tentoonstelling afsluiten met een ruimte die de cocon oproept. Dit voorstel is ondertekend door GILBARD, een in Anderlecht gevestigd collectief dat met hergebruikte materialen werkt om lokale projecten rond kunst en design te ontwerpen.

De op de natuur geïnspireerde scenografie, de hut en de «chill-outs» zijn gegroepeerd rond drie ruimtes. Dit hol is een plaats van wederzijds respect, intimiteit en vrije verbeelding, weg van alle externe zorgen. U wordt uitgenodigd bezit te nemen van de kussens om de ruimte naar uw wensen te moduleren.

Concept, productie en coordinatie: Victor Calame Lou Cocody-Valentino Fanny Grunewald Damian Jodorowsky Nicolas Robert

RARITEITEN- KABINET

Nieuwsgierig staan we voor enkele werken uit de collectie van het ART ET MARGES MUSEUM. Merkwaardig zijn de hier verzamelde werken. Door hun aard of hun afmeting...

Als we de grenzen van de term Art brut in deze tentoonstelling in twijfel trekken, en als we niet pretenderen er een definitie van te geven, lijkt het ons duidelijk dat bepaalde stukken in deze selectie niet onder deze term kunnen worden geschaard. Stukken die ooit behoorden tot de collectie van Art en marge, en vandaag moeilijk kunnen worden geclaimd als werken uit de collectie van het ART ET MARGES MUSEUM. Maar al deze stukken hebben een inventarisnummer. En museumeigendom is onvervreemdbaar. Deze objecten zijn de getuigen van een visie die in de loop der tijd is verfijnd en gespecialiseerd.

Het ART ET MARGES MUSEUM zal dus blikken bewaren die door anonieme mensen zijn geplet, en gereconstrueerde keukens uit het verleden. Deze verre en obscure aanwinsten staan tegenover meer recente voorwerpen, ansichtkaarten van een kunstenaar en kleine kunstwerken waarvan de originaliteit en artistieke kracht onmiskenbaar zijn.

Anoniem, metaal, coll. ART ET MARGES MUSEUM

A. PYZHOVA, gouache op karton, coll. ART ET MARGES MUSEUM

21

ALLE KUNSTENAARS

Inès ANDOUCHE, Malik BARFI, Christiane BODEN, Jean-Jacques BONNIER, Anacleto BORGHI, Herman BOSSERT, Tony CONVEY, Sylvain COSIJNS, Aloise CORBAZ, Victor CORDIER, Caroline DAHYOT, Michel DAVE, Günther DEIX, Alain DELAUNAY, Chris DELVILLE, Georges DUESBERG, Paul DUHEM, Eduard EMELIANTSEV, Executive Master Food Design ARBA-ESA (Marianne BOSCO, Marine DUQUÉ, Clarisse FLOCH, Géraldine ROUSSEAU, Frédérique SCARNIÈRE, Joachim WAUQUIER), Lucien FLORENT, FRANKLIN, Gilbard (Victor CALAME, Lou COCODY-VALENTINO, Fanny GRUNEWALD, Damian JODOROWSKY, Nicolas ROBERT), Francis GOIDTS, Daniel GONÇALVES, Juanma GONZALEZ, Martha GRÜNENWALDT, Simon JAURES, KAPITALINA B, Sarah KOKOT, Ryszard KOSEK, Normand L'AMOUR, Monique LE CHAPELAIN,

Karel LAENEN, Jean-Pierre LAMOUR, Jeannine LEJEUNE, Marie-Christine LEISEN, Max LEVÊQUE, Pascal MASQUELIÈRE, MONVOISIN, Jakob MORF, Antoine MVUMBI, Helmut NIMCZEWSKI, Marion OSTER, Anne OUTELET, Serge PAILLARD, Raym PAK. HET ?, Chong-Ran PARK, Majda PAWEL, René PERROT, Anne-Marie POTVIEGE, André PRUES, Alevtina PYZHOVA, André ROBILLARD, Jean-Pierre ROSTENNE, Mohammed TARGA, Pascal TASSINI, Marie-José VAN DE VEGAETE, Laurette, VAN FLETTEREN, Eugenio SCHOEBERL, Charles TANT, Emmanuel THARIN, Geerd VAN STEENLANDT, Gérard WAGNIER, An VAN HECKE, Peter VERLEYSSEN, Jean VERMOES, Lionel VINCHE, VINET, Dominique VRANCKEN, Yvon VROMMAN.

HET ART ET MARGES MUSEUM

Het Art et marges museum bevindt zich in het hartje van Brussel. Het is een museum voor outsiderkunst dat de kunst en haar grenzen in vraag stelt.

De verzameling werd begonnen in het midden van de tachtiger jaren, met werken van autodidactische kunstenaars en personen met een mentale handicap of die opgenomen zijn in een psychiatrische instelling, en die deelnemen aan kunstateliers. Vandaag omvat zij meer dan 4.000 internationale werken die stuk voor stuk tot stand kwamen in de marge van de kunstwereld.

De tijdelijke tentoonstellingen brengen kunstenaars van beide kanten van de grens samen en bevragen de grenzen van de kunst en haar definitie..

C. DAHYOT, assemblage textile et broderie,
coll. ART ET MARGES MUSEUM

PRAKTISCHE INFO

ART ET MARGES MUSEUM, Hoogstraat 314, 1000 Brussel

Open van dinsdag tot zondag van 11u tot 18u.

Tarieven

4€

2€ (Kinderen 7 tot 17 jaar, Studenten, Groepen (≥10 pers.),
Gepensioneerd, Burencultuurkaart)

1,25€ (Article 27)

Gratis (1ste zondag van de maand, Kinderen - 6 jaar, Leraren,
ICOMkaart, Brussels card, Museum Pass)

CONTACT

23

ART ET MARGES MUSEUM

Hoogstraat 314

1000 Brussel

+32 (0) 2 533 94 90

info@artetmarges.be

www.artetmarges.be

Sybille Iweins, pers

sybilleiweins@gmail.com

+32 (0) 2 538 90 08

Sarah Kokot, communicatie

(vraag hier voor foto's)

sarah.kokot@artetmarges.be

+32 (0) 2 533 94 96

A. VAN HECKE, boekje, pen en kleurpotlood op papier, coll. ART ET MARGES MUSEUM

Het Art et marges museum is een initiatief van COCOF. Met de steun van: Fédération Wallonie-Bruxelles, de Stad Brussel, het OCMW van Brussel, Ricoh, Sigma, Musiq3, Invicta Art, Le Parlement de la Fédération Wallonie-Bruxelles en de nationale loterij, in samenwerking met visit.brussels.

